



กรรมวิธีการสร้างกลองบูชาของครูญาณ สองเมืองแก่น PROCESS OF KLONG PUJA MAKING BY MASTER YAN SONGMUAENGAEN

ศิริ อเนกสิทธิสิน*

ภัทร คุมขำ**

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องกรรมวิธีการสร้างกลองบูชาของครูญาณ สองเมืองแก่น มุ่งศึกษาบริบทของกลองบูชา ประวัติชีวิตครูญาณ สองเมืองแก่น และกรรมวิธีการสร้างกลองบูชาของครูญาณ สองเมืองแก่น โดยทำการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่าชาวจังหวัดน่านเชื่อว่ากลองบูชาเป็นของสูง มีพิธีกรรมเกี่ยวกับกลองบูชา ได้แก่ พิธีไหว้ครู พิธีอัญเชิญกลอง เพื่อความศักดิ์สิทธิ์เป็นสิริมงคลและสร้างความสามัคคี ครูญาณ สองเมืองแก่น ได้รับการยอมรับว่าเป็นปราชญ์ด้านงานช่างสร้างกลองและศิลปะแขนงต่าง ๆ ของจังหวัดน่าน และได้รับการเชิดชูเกียรติเป็นครูศิลป์แห่งแผ่นดินเมื่อปี พ.ศ. 2558 กรรมวิธีการสร้างกลองบูชาของครูญาณ สองเมืองแก่น จะใช้วิธีแบบโบราณ เริ่มจากกำหนดฤกษ์วันหุ้มกลอง ฆานาดกลองและหน้ากลองตามโฉลกที่เป็นมงคล ขุดเจาะด้วยเหล็กเซาะและแต่งผิวกลองด้วยยกบ นำหนังวัวมาหุ้มเป็นหน้ากลองแล้วจึงด้วยวิธีขึ้นชะเนาะ เจาะรูบริเวณปากกลองแล้วใช้สลักไม้ไผ่ซางที่เหลาเตรียมไว้ตอกไว้รอบตัวกลองแล้วจึงตกแต่งชายหนังด้วยหวายหรือลูมเนียม ภายในจะบรรจุหัวใจกลองที่ลงอักขระคาถาเมตตามหานิยม พระสงฆ์และชาวบ้านให้การยอมรับว่ากลองบูชาที่สร้างหรือหุ้มกลองโดยครูญาณ มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นคือ สลักกลองไม้ไผ่ซางที่เหลาด้วยมือไม่ใช้การกลึง การตัดชายหนังหุ้มปลอกกลองด้วยหวายหรือลูมเนียมอย่างสวยงาม การขึ้นหน้ากลองด้วยวิธีขึ้นชะเนาะ มีการประกอบพิธีบรรจุหัวใจกลองลงอักขระคาถาไว้ ทำให้กลองมีคุณภาพทั้งเสียง รูปลักษณ์ ความคงทนของหน้ากลองและมีความศักดิ์สิทธิ์

คำสำคัญ: กลองบูชา / ญาณ สองเมืองแก่น

Abstract

The research “Process of Klong Puja Making by Master Yan Songmuaengkaen” aims to study the context of Puja Drum, the biography of Yan Songmuaengkaen and the process of Making Puja Drum. Fieldwork was conducted in Nan province 2016 as well as document research and interview with informants. The research findings show that the population of Nan has a belief that Puja Drum is sacred and worshipful. There are certain rituals related to Puja Drum including Master Worshipping Ceremony and Inviting Ceremony for holiness, blessing and harmony amongst villagers. Yan Songmuaengkaen is recognized amongst people in Nan as an artist and drum maker with local wisdom savant specializing in drum making, craftsmanship, and rituals of Nan Province. He is also honored as the teacher of national arts in 2015. The making process of Yan Songmuaengkaen’s Puja Drum uses the ancient process. It starts by determining an auspicious day for drum wrapping and the propitious size of the drum. The drum will be gouged by end mill and finished with planer. Leather will be put to wrap the drumhead and stretched by wrenching. Drum rim will be drilled to make holes and hammered with bamboo bolts, then decorated with rattan or aluminum. The drum contains its heart which is spelled by incantations. Monks and villagers accept that Yan’s Puja drum is unique because of the bamboo bolts sharpened by hand, not lathe. The drum rim is covered with rattan or aluminum exquisitely. The drumhead is wrapped and stretched by wrenching and there is a ceremony to contain the heart of the drum. All of these processes make the good quality of the drum in its sound, appearance, durability and sacredness.

Keywords: Puja drum / Yan Songmuaengkaen

* นิสิตระดับปริญญาโทบัณฑิต หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางค์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, siri.anek@hotmail.com

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, peenai2004@hotmail.com

บทนำ

เครื่องดนตรีในดินแดนล้านนา เป็นเครื่องดนตรีที่ประดิษฐ์ขึ้นจากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นร่วมกับภูมิปัญญาชาวบ้านที่สั่งสมและสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นมาเป็นเวลายาวนาน โดยมีจุดประสงค์เพื่อใช้ในโอกาสสำคัญต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการบรรเลงเพื่อความบันเทิง ประกอบการแสดง ประกอบการแข่งขัน ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา รวมไปถึงการใช้บอกเหตุหรือเป็นสัญญาณเตือนให้กับชาวบ้าน ซึ่งสามารถแบ่งออกตามลักษณะการบรรเลงได้ 4 ประเภทได้แก่ ดิด สี ตี เป่า จากหนังสือดนตรีล้านนา สล่าเครื่องตี ได้กล่าวถึงเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีว่า “นักดนตรีวิทยาบางกลุ่มเชื่อว่าเครื่องดนตรีประเภทตีเป็นเครื่องดนตรีประเภทแรกของมนุษยชาติที่มีมาก่อนเครื่องดนตรีประเภท ดิด สี และเป่า” (อิติพล กันติวังศ์ 2557:12)

กลอง เป็นเครื่องดนตรีประเภท ตี ที่ชาวล้านนาได้ประดิษฐ์ขึ้นไว้มากมายหลายชนิด ครูญาณสองเมืองแก่น ได้จำแนกประเภทของกลองของชาวล้านนาไว้ดังนี้ “กลองสะบัดชัย กลองโป่งโป่ง กลองสิ่งหม้อง กลองปู่เจ้าหรือกลองกันยาว กลองแซะ กลองซึกม้อง กลองซุม กลองตึงโนง กลองปูลาหรือกลองบูชา กลองเต่งถึง กลองมองเซิง กลองหลวงหรือกลองห้ำมมาร” (ญาณ สองเมืองแก่น, สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2559) ซึ่งจะเห็นได้ว่ากลองเป็นเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญกับชาวล้านนาเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีการสร้างขึ้นมากมายหลายชนิด อีกทั้งยังมีการบรรเลงที่เป็นแบบแผนเฉพาะตัวและใช้ในโอกาสที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งกลองของชาวล้านนา จะประดิษฐ์ขึ้นโดยใช้ไม้เนื้อแข็งทำเป็นท่อนหรือตัวกลองและใช้หนังสัตว์หุ้มเข้ากับตัวกลองให้ตึงจนเป็นหน้ากลองเพื่อใช้มือหรือไม้เคาะให้เกิดเป็นเสียงขึ้น

กลองปูลาในจังหวัดน่าน เป็นกลองที่สามารถพบได้ตามวัดวาอารามที่สำคัญหลายแห่ง ประกอบไปด้วยกลองใหญ่เล็ก 4 ใบ มีลักษณะเสียงที่ดังกังวาน ซึ่งจะวางเรียงอยู่ด้วยกันอย่างเป็นระเบียบบนฐานหรือที่เรียกว่าหอกกลองปูลา โดยกลองปูลานี้ถือว่าเป็นของสูงและมีความศักดิ์สิทธิ์ จะต้องถูกจัดวางในทิศตำแหน่งที่ถูกต้องตามแบบแผนเสมอ ซึ่ง ดร.ภัทระ คมขำ ได้กล่าวถึงกลองปูลาในงานวิจัยเรื่องการประพันธ์เพลงชาเรื่องปูลาครน่านไว้ว่า

กลองปูลามีบทบาทต่อพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดน่านมาก พบว่าแม้กระทั่งไม่มีพิธีกรรมอันใดเกิดขึ้นชาวจังหวัดน่านก็จะตีกลองปูลาประหนึ่งเครื่องประโคมบูชาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ในทุกวันโกน วันพระธรรมสวนะ เป็นเครื่องเตือนจิตใจของพุทธศาสนิกชน ด้วยความมุ่งมั่นที่จะสืบทอดพระพุทธศาสนา มุ่งมั่นที่จะทำการบูชาพระรัตนตรัย ด้วยเสียงของกลองปูลาที่ประโคมออกไปก็เป็นอีกหนึ่งสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาวน่านที่มีจิตเป็นพระพุทธบูชาและมุ่งมั่นในศีลในธรรมอยู่ตลอดเวลา

เนื่องด้วยความศรัทธามั่นและมุ่งมั่นต่อการบูชา รายละเอียดเกี่ยวกับเครื่องบูชาของกลองปูลาที่ถูกจัดสร้างโดยชาวเมืองน่านจะมีพิธีการสร้างด้วยความพิถีพิถันมาก เกิดจากความเชื่อที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์กับบรรพบุรุษว่าหากจัดสร้างโดยไม่ถูกต้องลักษณะตามแบบอย่างโบราณแล้วผู้สร้างและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องได้รับการลงโทษจากสิ่งที่ไม่มองเห็นเสมอ ด้วยความเชื่อดังกล่าวส่งผลกระทบต่อจิตใจผู้จัดสร้างจึงมีความระมัดระวังเป็นอย่างมากก่อให้เกิดระเบียบวิธีการตามแบบประเพณีของการสร้างกลอง การเรียนกลองปูลา และข้อห้ามต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมากมายในสังคมชาวน่าน...

(ภัทระ คมขำ 2557:85)

จากคำกล่าวข้างต้นทำให้ทราบว่ากลองปูจามีความสำคัญต่อพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดน่านอย่างลึกซึ้ง มีการให้ความสำคัญกับประเพณีการสร้างกลอง การเรียนกลองไปจนถึงข้อห้ามต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด แสดงให้เห็นว่าชาวเมืองน่านมีความเคารพและให้ความสำคัญกับความเชื่อและพระพุทธศาสนาเป็นอันมาก

ดังนั้นในส่วนของการสร้างกลองปูจา ชาวเมืองน่านจึงได้ให้ความสำคัญและมีความพิถีพิถันในทุกขั้นตอนตามคติความเชื่อต่าง ๆ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมงคล เช่น การบรรจุน้ำเต้าลงยันต์เป็นหัวใจกลอง การใช้ไม้ตันเดียวกัน ขนาดของกลองและทิศที่ตั้งตามแบบแผน การเลือกวันและเดือนที่เป็นมงคลเหมาะแก่การหุ้มกลอง เป็นต้น โดยมีขั้นตอนและรายละเอียดปลีกย่อยที่เกี่ยวข้องกับประเพณีและความเชื่อของชาวเมืองน่านอย่างลึกซึ้ง ครุญาณ สองเมืองแก่น เกิดเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2508 เป็นบุตรของนายยุทธ และนางสุภาพ สองเมืองแก่น ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในศิลปะทุกแขนงของเมืองน่าน โดยเฉพาะในด้านการฟ้อนหางนกยูงและเครื่องดนตรีกลองพื้นเมือง ซึ่งท่านสามารถตีกลองเมืองพื้นเมืองได้ทุกชนิดทุกทำนองรวมถึงการได้รับถ่ายทอดองค์ความรู้ในการสร้างกลองปูจาแบบดั้งเดิมของเมืองน่านไว้อย่างลึกซึ้งทุกขั้นตอน ผลงานที่โดดเด่นคือ การสร้างกลองถวายวัดต่าง ๆ ในจังหวัดน่าน การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจำนวน 625 เรื่อง และการบันทึกวิถีทัศน์การตีกลองกับทางจังหวัดน่าน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับกลองล้านนาและกรรมวิธีการสร้างกลองปูจาของเมืองน่านของครุญาณ สองเมืองแก่นที่แฝงด้วยคติความเชื่อและบริบทที่สำคัญต่าง ๆ ที่ควรค่าแก่การศึกษาวิจัยเพื่อเป็นอีกหนึ่งแหล่งข้อมูลในการค้นคว้าเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของเมืองน่านสืบไป

วัตถุประสงค์และขอบเขตของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทเกี่ยวกับกลองปูจา
2. เพื่อศึกษาประวัติชีวิตครุญาณ สองเมืองแก่น
3. เพื่อศึกษากรรมวิธีการสร้างกลองปูจาของครุญาณ สองเมืองแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล ค้นคว้าเอกสาร ตำรา บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์และหนังสือที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย จากห้องสมุดและแหล่งการเรียนรู้ เช่น ห้องสมุดดนตรี สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักหอสมุดแห่งชาติ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษา สำนักวัฒนธรรมจังหวัดน่าน ห้องสมุดประชาชนจังหวัดน่าน เป็นต้น
2. ทำการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมโดยการสังเกตข้อมูลจากการสร้างกลองปูจาของครุญาณ สองเมืองแก่น โดยในแต่ละขั้นตอนจะทำการบันทึกข้อมูลเป็นเสียงและภาพตามความเหมาะสม
3. สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปะพื้นบ้านและการสร้างกลองปูจาของจังหวัดน่านดังนี้
 - ครุญาณ สองเมืองแก่น ปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรมจังหวัดน่าน อยู่บ้านเลขที่ 184 หมู่ที่ 4 ตำบลกลางเวียง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน
 - พระปลัดขวัญชัย สิริวัฒนโน เจ้าอาวาสวัดกู่คำ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
 - พระสมุห์อนุรักษ์ จันทวิสุทธิญาณ เจ้าอาวาสวัดบ้านก้อด อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
 - พระครูรัตนะ นันทนิวิฐ เจ้าอาวาสวัดฝายแก้ว อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน

- พระอธิการศราวุธ สุขวัฒนโน เจ้าอาวาสวัดสวนหอม อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
- พระธรรมธรรพนัส ทิพนธ์ เจ้าอาวาสวัดน้ำลัด อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน
- พระมหาณัฐสิทธิ์ รัตนวิโส ภิกษุวัดพระธาตุแช่แห้ง อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน

4. สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านประวัติศาสตร์และดนตรีล้านนาคำนี้

- อาจารย์สมเจตน์ วิมลเกษม ผู้ทรงคุณวุฒิแห่งหน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมจังหวัดน่าน

- ดร.พิพัฒน์พงษ์ นน่อขัด ศิลปินพิณเปี้ยะและดนตรีล้านนา ภูมิลำเนาเดิมเกิดที่อำเภอท่าช้าง จังหวัดน่าน

- รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี ข้าราชการบำนาญ สังกัดภาควิชาดุริยางคศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5. ทำการถอดข้อมูลภาพและเสียงสัมภาษณ์ และจัดระเบียบข้อมูลลงหมวดหมู่และวิเคราะห์ข้อมูล

6. สรุปผลการวิจัย

คำสำคัญ

การดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดความหมายของคำสำคัญต่าง ๆ ที่ใช้ในการบันทึกข้อมูลภาคสนาม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สล่า	หมายถึง	ช่าง
2. ก้าง	หมายถึง	ฐานที่ทำจากไม้กระดานนำมาวางต่อกันเป็นสี่เหลี่ยมใช้สำหรับชิงหน้ากลอง
3. รูแซว	หมายถึง	รูปบริเวณส่วนหัวและท้ายของกลองปูจาใช้สำหรับตอกสลักเพื่อยึดหนังกับตัวกลอง
4. ลูกตุ้ม	หมายถึง	กลองปูจาขนาดเล็กทั้ง 3 ลูก
5. จุม	หมายถึง	กลองปูจา 1 ชุดประกอบไปด้วย กลองแม่ 1 ใบ และกลองลูกตุ้ม 3 ใบ

ผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาเกี่ยวกับพื้นฐานคติความเชื่อของชาวจังหวัดน่านผู้วิจัยพบว่า ความเชื่อของชาวจังหวัดน่านประกอบด้วยหลักสามประการ คือ

1. พระพุทธศาสนา เป็นความเชื่อในเรื่องของกฎแห่งกรรมของชาวพุทธทั่วไปเชื่อเรื่องนรกและสวรรค์ ภพภูมิ การทำบุญกุศล เป็นต้น

2. ไสยศาสตร์ เป็นความเชื่อเกี่ยวกับเวทย์มนต์คาถาที่มีมาแต่โบราณและได้จางหายไปในปัจจุบัน มีเพียงแต่พิธีกรรมบางอย่างเช่น การอัญเชิญเทวดาอารักษ์ต่าง ๆ บางครั้งได้เกิดปรากฏการณ์เหนือธรรมชาติต่าง ๆ ทำให้ผู้คนยังคงมีความศรัทธาในเรื่องไสยศาสตร์อยู่ในปัจจุบัน

3. โหราศาสตร์ เป็นความเชื่อที่มีมาแต่โบราณและได้จารึกไว้ในวรรณกรรมล้านนาและพงศาวดารเมืองน่านได้ เป็นความเชื่อเรื่องฤกษ์ยาม โชคชะตา ความฝัน ซึ่งคำนวณจากทิศทางของดวงดาว ดังนั้นการกระทำสิ่งใด ๆ ของชาวจังหวัดน่านจะต้องมีการดูฤกษ์ยามที่ดีเพื่อให้เกิด

ความสำเร็จในการกระทำสิ่งนั้น ๆ เช่น การเดินทาง การออกรบ เป็นต้น โดยมีโหรหรือพระสงฆ์เป็นผู้ทำนาย

จากความเห็นพ้องในความเชื่อต่าง ๆ ของคนจังหวัดน่าน ทำให้เกิดพิธีกรรมต่าง ๆ ขึ้นมากมาย เช่น การบูชาเทียน การสืบชะตา การบวงสรวงบูชาสังเวย เป็นต้น เพื่อป้องกันสิ่งที่เป็นภัยที่เรามองไม่เห็นเพราะคนจังหวัดน่านมีความเชื่อว่าเป็นทุก ๆ แห่งนั้นล้วนมีความอาถรรพ์หรือสิ่งที่ไม่มองเห็นสถิตอยู่ในทุก ๆ แห่ง การกระทำสิ่งต่าง ๆ ต่อวัด บ้าน เมือง หรือกระทั่งบุคคล จะต้องมิมีพิธีกรรมมารองรับเพื่อบอกกล่าวสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายออกไปให้เกิดความเป็นมงคลแก่ตนและสังคม ซึ่งชาวจังหวัดน่านให้ความสำคัญกับการประกอบพิธีต่าง ๆ เห็นได้จากเครื่องบูชาที่นำมาใช้มากมายหลายชนิดโดยแต่ละชนิดก็มีข้อกำหนดในการนำมาใช้แตกต่างกันออกไป

คติความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวจังหวัดน่านนอกจากจะเป็นไปเพื่อความเป็นสิริมงคล ปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายแล้ว จากการร่วมแรงร่วมใจกันประกอบการสิ่งต่าง ๆ ของคนในสังคม อันเป็นข้อกำหนดของพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ต้องมีการร่วมแรงร่วมใจซึ่งในบางครั้งไม่สามารถสำเร็จกิจได้ด้วยคนเพียงคนเดียวหรือสองคน ย่อมสร้างสามัคคีให้เกิดในหมู่ญาติได้เช่นกัน

กลองปฐาเข้ามามีบทบาทกับชาวจังหวัดน่านมาช้านานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ใช้ตีโดยภิกษุสามเณรหรือเยาวชนชาวบ้านที่มีความรู้ความสามารถ เพื่อเรียกประชุม การบอกเหตุต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับบ้านหรือวัด การตีเพื่อบอกเวลา หรือเป็นการตีเพื่อบอกวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้ชาวบ้านได้เตรียมพร้อมกายใจที่จะออกมาทำบุญ ดังนั้นชาวจังหวัดน่านจึงให้ความเคารพบูชาและเชื่อว่ากลองปฐานี้เป็นของสูงและมีความศักดิ์สิทธิ์และมีข้อห้ามเกี่ยวกับกลองปฐา เช่น ห้ามตีเล่นหรือตีโดยไม่มีเหตุอันควร ห้ามเคลื่อนย้ายกลองข้ามวิหาร เป็นต้น

ความเชื่อเกี่ยวกับการไหว้ครู

การศึกษาวิจัยเรื่องกรรมวิธีการสร้างกลองปฐาของครูญาณ สองเมืองแก่นในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เข้าฝากตัวเป็นศิษย์และทำการตั้งขันตั้งไหว้ครูกับครูญาณ สองเมืองแก่น ตามขนบประเพณี เริ่มจากการจัดเตรียมเครื่องบูชาหรือขันตั้งประกอบไปด้วย เครื่องบูชา 6 อย่างได้แก่ ดอกไม้ เปี้ย หมาก พลุ เทียนเล่มเล็ก เทียนเล่มบาท เงิน 6 สลึง และเหล้าขาว เมื่อเริ่มพิธีครูผู้สอนจะรับเครื่องบูชาจากผู้เรียนและท่องคาถาไหว้ครูเพื่อเป็นการบอกกล่าวสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จากนั้นครูจะมอบ “สรวยดอก” ซึ่งมีลักษณะเป็นภาชนะขนาดเล็กภายในจะบรรจุเครื่องบูชาบางส่วนได้แก่ดอกไม้และเทียนเล่มเล็ก โดยกำชับให้นำไปบูชาไว้ที่หัวนอนหรือที่สูงเพื่อความเป็นสิริมงคล



ภาพที่ 1 ผู้วิจัยขณะเข้าพิธียกขันตั้งกับครูญาณ สองเมืองแก่น
ที่มา: ผู้วิจัย, 22 ธันวาคม 2558

ผู้วิจัยพบว่าการตั้งขันตั้งไหว้ครูในครั้งนี้มีลักษณะคล้ายกับการฝากตัวเป็นศิษย์หรือการไหว้ครูของดนตรีไทย การตั้งขันตั้งนี้เปรียบเสมือนการมอบน้อมต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อความเป็นสิริมงคล เครื่องบูชาทั้ง 6 ที่หมายถึงการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายอันได้แก่บิดามารดา พระวิสุทธิคุณ พระปัญญาธิคุณ พระมหากรุณาธิคุณ พระสงฆ์ ครูช่าง รวมถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ที่เราเคารพนับถือ อีกทั้งยังเป็นการสานสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียนเพื่อให้นักเรียนรู้อะไรต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จ

พิธีอัญเชิญกลอง

พิธีอัญเชิญกลองจะกระทำขึ้นเมื่อมีความประสงค์จะนำกลองปฐาขึ้นประดิษฐานบนโรงกลองไม่ว่าจะเป็นการสร้างหรือซ่อมแซมกลองใหม่ การบูรณะโรงกลอง ย้ายโรงกลอง หรือการสร้างโรงกลองใหม่ ล้วนต้องทำพิธีอัญเชิญกลองเพื่อเป็นการบอกกล่าวสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันได้แก่ เทพยดาอารักษ์ พระภูมิเจ้าที่ ดวงวิญญาณของสลาหรือผู้ที่ขุดสร้างกลอง รวมไปถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพนับถือ โดยจะมีการนำเครื่องบูชาได้แก่ ข้าวตอก ดอกไม้ หมาก หัวพลูมัด รูป เทียน น้ำส้มป่อย มาบูชาและกล่าวคาถาอัญเชิญ ซึ่งจะมีเนื้อความเป็นพรรณนาโวหารกล่าวถึงความจำเป็นที่จะต้องการบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง แล้วจึงทำการยกกลองด้วยวิธีต่าง ๆ แล้วแต่ความสะดวกของสถานที่ โดยจะมีเสียงฆ้องกลองหรือวงปาดบรรเลงประกอบพิธี เมื่อนำกลองขึ้นไปประดิษฐานบนโรงกลองแล้วก็จะให้เจ้าอาวาสและผู้อาวุโสในหมู่บ้านใช้ท่อนอ้อยดำ 7 ท่อนผลัดกันตีคนละท่อนแล้วจะสรุปท้ายด้วยสลาผู้ทำพิธีโดยการตีกลองด้วยอ้อยทั้ง 7 ในคราวเดียวกัน จากนั้นจะเป็นการตีกลองในแบบสลับขัดเป็นปฐมฤกษ์โดยสลาหรือผู้อาวุโสที่มีความสามารถเป็นอันเสร็จพิธี



ภาพที่ 2 ครูญาณ สองเมืองแก่น ขณะทำพิธีอัญเชิญกลอง
ที่มา: ผู้วิจัย, 23 มกราคม 2559

ผู้วิจัยพบว่าพิธีอัญเชิญกลองนี้มี 2 ลักษณะคือ การจัดพิธีแบบเต็มคือการจัดพิธีตามขนบประเพณีอย่างครบถ้วนทุกขั้นตอนคือจะมีการทำพิธีอัญเชิญบอกกล่าวสิ่งศักดิ์สิทธิ์และมีการตีกลองด้วยท่อนอ้อยดำ 7 ท่อน อีกรูปแบบคือการจัดพิธีอย่างย่อ โดยจะมีเพียงการนำเครื่องบูชามาสักการะบอกกล่าวสิ่งศักดิ์สิทธิ์เท่านั้น โดยในปัจจุบันนิยมกระทำในลักษณะที่ 2 นี้เสียส่วนใหญ่เนื่องจากความเข้มข้นทางวัฒนธรรมที่ลดลงในปัจจุบัน อนึ่งผู้วิจัยพบว่าพิธีอัญเชิญกลองนั้นนอกจากจะสร้างขวัญกำลังใจและเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ผู้เข้าร่วมพิธีแล้ว การจัดพิธีกรรมนี้จะต้องเกิดขึ้นจากความร่วมมือจากหลายฝ่ายเข้าร่วมเป็นกิจกรรมที่สามารถเสริมสร้างสามัคคีในหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี

ครูญาณ สองเมืองแก่น

ครูญาณ สองเมืองแก่น เกิดเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2508 ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่บ้านเลขที่ 184 หมู่ 4 ตำบลกวางเวียง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน เป็นผู้ได้รับการยอมรับว่าเป็นปราชญ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดน่าน มีความเชี่ยวชาญงานช่างฝีมือหลายชนิด ครูญาณได้กล่าวถึงชีวิตในวัยเด็กว่า

ตอนนั้นเริ่มหัดปั้นพระเครื่องก่อน โดยเราจะใช้ดินเหนียวเอามาจดพิมพ์แล้วก็เอาไปตากแดด ตอนนั้นอายุ 5 ขวบ แรกบันดาลใจก็มาจากวัดตรงข้ามบ้าน ก็จะมีชาวบ้านที่นิยมเล่นเครื่องรางของขลัง พวกนั้นก็ชอบเอามาให้เจ้าอาวาสตรวจสอบกันเป็นประจำ เราก็ได้มีโอกาสไปเห็นไปสัมผัสตรงนั้น

(ญาณ สองเมืองแก่น, สัมภาษณ์, 21 เมษายน 2559)

จากนั้นครูญาณก็ได้เริ่มหัดแกะสลักเทียนพรรษา แกะสลักหัวเรือแข่ง แกะสลักพระพุทธรูปเรื่อยมา โดยการดูตัวอย่างและจดจำวิธีการจากช่าง ต่อมาขณะเรียนอยู่โรงเรียนอาชีวะก็ได้เริ่มรับงานวาดลายหน้าบรณโบสถ์วิหาร โดยมีผลงานอยู่หลายวัดเช่น วัดไผ่เหลือง วัดฝาง วัดแสงดาว วัดบัวชัย เป็นต้น



ภาพที่ 3 ครูญาณ สองเมืองแก่น
ที่มา: ผู้วิจัย, 21 มิถุนายน 2559

เมื่ออายุได้ 20 ปี ครูญาณได้เริ่มเรียนรู้วิธีสร้างกลองปฐา โดยศึกษาด้วยวิธีครูพักลักจำและได้รับคำแนะนำจากสล่าเขียน ขุนแก้วและสล่าแก้ว ไม่ทราบนามสกุล จากการเสาะแสวงหาดำรงกลองปฐาและคิดค้นกลเม็ดในการปรับแต่งส่วนต่าง ๆ ของกลองปฐาอย่างใจรักและไม่ย่อท้อ ทำให้ครูญาณเป็นที่ยอมรับในหมู่พระสงฆ์และชาวบ้านว่าเป็นสล่ามีความรู้ความสามารถในการสร้างกลองปฐาแบบโบราณได้อย่างมีคุณภาพและมีเอกลักษณ์เฉพาะ ครูญาณได้รับมอบหมายให้เป็น สล่าสร้างและหุ้มกลองปฐาประจำวัดไว้หลายแห่ง ซึ่งกลองแต่ละแห่งล้วนได้คุณภาพที่ดีและมีลักษณะที่ประณีตสวยงาม

กรรมวิธีการสร้างกลองปฐาของครูญาณ สองเมืองแก่น

กลองปฐาประกอบไปด้วยกลองใบใหญ่เรียกว่า “กลองแม่” 1 ใบ และใบเล็กเรียกว่า “กลองลูกคู่บ” อีก 3 ใบ ที่มีขนาดและเสียงที่ลดหลั่นตามกันไป เมื่อรวมวางเรียงไว้บนหอกกลองเรียกว่า “จุม” หรือกลองปฐา 1 จุม กลองปฐานิยมสร้างขึ้นจากไม้เนื้อแข็งเช่น ไม้สัก ไม้ประดู่ นำมาขุดเจาะด้วยเหล็กเซาะที่ละนิดจนทะลุ แล้วใช้หนังวัวหรือหนังควายในการหุ้มเป็นหน้ากลองแล้วจึงใช้สลักหรือหมุดแบบต่าง ๆ ตอกเข้าที่บริเวณเหนือกกลองหรือปากนกแก้ว ซึ่งกรรมวิธีการสร้างกลองของครูญาณ สองเมืองแก่น จะใช้วิธีอย่างโบราณที่ได้ศึกษาจากสล่าผู้มีความรู้ ผนวกกับการศึกษาจากกลองเก่าที่นำมาหุ้มหนังใหม่และตำรากกลองปฐาหรือ “ปืบสา” ของวัดโปรง โดยกลองแต่ละลูกจะมีวิธีขั้นตอนที่เหมือนกันแตกต่างกันเพียงขนาดของก้างที่ใช้ซึ่งกลองอันมีขั้นตอนดังนี้



ภาพที่ 4 ครูญาณ สองเมืองแก่น และนายสาธิต ชัยเจริญ ขณะทำพิธีบรรจุหัวใจกลอง
ที่มา: ผู้วิจัย, 21 มิถุนายน 2559

1. นำไม้ที่ได้ขนาดตามต้องการมาซุดด้วยเหล็กเซาะแบบปลายตรงและปลายโค้ง โดยการใช้ค้อนตอกเซาะไม้ให้เป็นรูที่ละด้านจนทะลุเป็นหุ่นกลองที่มีลักษณะกลวง โดยจะตกแต่งบริเวณเหงือกกลองให้มีลักษณะพิเศษเรียกว่าปากนกแก้ว แล้วใช้กบไม้ขนาดต่าง ๆ ค่อย ๆ ใสผิวกลองด้านนอกให้เรียบสวยงาม

2. หากเป็นกลองที่สร้างขึ้นใหม่ครูญาณจะใช้วิธีการเจาะรูแสวที่บริเวณเหงือกกลองด้วยสว่านไฟฟ้าเพื่อให้รูทุกรูมีขนาดที่เท่ากันแล้วเหลาไม้ไผ่ขางเป็นสลักสำหรับตอกยึดหนึ่งกับหุ่นกลอง หากเป็นกลองเก่าที่นำมาหุ้มหนังใหม่มักจะมีขนาดรูแสวที่ไม่สม่ำเสมอจะต้องนำไม้ไผ่ขางมาเหลาเป็นสลักให้พอดีกับรูแสวแต่ละรูซึ่งต้องทำหมายเลขกำกับไว้เพื่อไม่ให้สับสน

3. เตรียมเครื่องบูชาประกอบไปด้วย หมาก พลู เทียน 5 เล่ม น้ำส้มป่อย เหล้า จากนั้นทำการว่าคาถาบอกกล่าวแม่ธรณี เจ้าที่หรือพระภูมิเจ้าที่ แล้วบรรจุหัวใจกลองโดยจะแขวนหรือตอกติดกับตัวกลองไว้ส่วนกลางด้านในกลอง ภายในน้ำเต้าจะบรรจุกระดาษที่บันทึกคาถาที่เป็นเมตตามหานิยม ตัวน้ำเต้าจะผูกติดกับธนูและใบเขียนมีลักษณะเป็นแผ่นหนังใช้บันทึกวัน เดือน ปี ที่หุ้มกลอง



ภาพที่ 5 การเจาะรูด้วยตุ้ตู่
ที่มา: ผู้วิจัย, 21 มิถุนายน 2559

4. นำหนังวัวสดมาเตรียมโดยตัดเป็นลักษณะวงกลมตามหน้ากลองการแช่น้ำเป็นเวลา 1 วันและผึ่งแดดไว้ให้พอหมาด เมื่อได้ที่แล้วจึงนำเจาะรูด้วยตุ้ตู่เพื่อใช้สำหรับแขวนตะขอยูเนียนซึ่งหน้ากลอง โดยหนังที่นำมาใช้นี้จะต้องไม่มีตำหนิจากรอยประทับตราหรือเป็นหนังบริเวณไหนก เนื่องจากเป็นหนังที่ไม่สมบูรณ์และกรอบได้ง่าย

5. นำหุ่นกลองที่เตรียมไว้มาตั้งไว้บนก้างในลักษณะตั้งหน้ากลองขึ้น แล้วใช้ซี่ฝั้ญบริเวณปากกลองเพื่อล่อเส้นเมื่อซึ่งหน้ากลอง นำหนังที่เตรียมไว้มาหุ้มปิดหน้ากลองแล้วใช้ตะขอยูเนียนเกี่ยวรูหนังที่เจาะด้วยตุ้ตู่โดยรอบ และนำห่วงของยูเนียนอีกฝั้ญหนึ่งยึดติดไว้กับก้างด้วยลวดแล้วขันยูเนียนในหนังกลองดึงเข้าหาก้างที่ละนิด โดยในระหว่างนี้จะต้องนำต้นขามาขยี้กับน้ำเพื่อใช้ล้างหน้ากลองอยู่เป็นระยะเพื่อดับกลิ่นเหม็นของหนัง



ภาพที่ 6 นายสาธิต ชัยเจริญ ขณะซึ่งกลองด้วยวิธีขันชะเนาะ
ที่มา: ผู้วิจัย, 21 มิถุนายน 2559

6. ในการชิงหนังกลองจะต้องขันยูเนียนด้วยวิธีขันชะเนาะ โดยขันยูเนียนวนทีละตัวไปรอบ ๆ กลองให้กลองค่อย ๆ ตึงเสมอกันทุกด้าน จะต้องทดลองตีกลองเป็นระยะ ซึ่งสามารถสังเกตได้จากการสั่นสะเทือนของวัตถุที่เป็นสังกะสีในบริเวณใกล้ หรือใช้น้ำพรมบนกลองแล้วทดลองตีจนน้ำกระเด็นเป็นเม็ดขึ้นสูงเท่าคืบหรือฟุตเป็นอันว่าใช้ได้



ภาพที่ 7 การใส่ปลอกกลอง
ที่มา: ผู้วิจัย, 21 มิถุนายน 2559

7. เมื่อหนังกลองมีความตึงตามต้องการแล้ว ก็จะเป็นการตอกสลักที่ทำจากไม้ไผ่ซึ่งจะเหลาเตรียมไว้โดยเฉพาะเพื่อให้หน้ากลองไม่หย่อนยาน หลังจากนั้นจะเป็นการหุ้มปลอกกลองด้วยหวายหรือลู่มีเนียม โดยจะทำการตอกยึดด้วยตะปูตัวเล็กแล้วตัดชายหนังส่วนที่เหลือทิ้ง จากนั้นจึงเริ่มหุ้มกลองอีกด้านเป็นอันเสร็จ

เอกลักษณ์ของกลองที่หุ้มโดยครูญาณ สองเมืองแก่น



ภาพที่ 8 กลองปูจาวัดนาผา อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
ที่มา: ผู้วิจัย, 23 มิถุนายน 2559

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์เจ้าอาวาส ภิกษุสงฆ์ ประจำวัดต่าง ๆ ที่ครุญาน สองเมืองแก่น ได้ทำหน้าที่เป็นสละหุ้มกลองหรือสร้างกลองบูชาพบว่า กลองบูชาที่หุ้มหรือสร้างโดยครุญานมีเอกลักษณ์โดดเด่นแตกต่างจากกลองที่หุ้มโดยชาวบ้าน ภิกษุสงฆ์ หรือสละท่านอื่น ๆ

พระอธิการศราวุธ สุขวัฑฒโน เจ้าอาวาสวัดสวนหอม อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ได้กล่าวถึงเอกลักษณ์ของกลองบูชาที่สร้างโดยครุญาน สองเมืองแก่น ว่า

ของชาวบ้านเค้าใช้ถ่วงทรายชิงกลองกันใช้เวลานานและความตึงของหนังไม่สม่ำเสมอ ส่วนของเจ้าญาณแกลงจะใช้ยูเนี่ยนซึ่งทำให้กลองตึงเสมอกันและดังดีกว่า บางครั้งชาวบ้านทำกลองเค้าไม่ค่อยสนใจเรื่องเสียงลูกตุ้มเท่าไร บางทีทำมาเสียงซี้กันไม่ลดหลั่นตามกันทำให้เวลาตีเป็นทำนองเป็นเพลงมันจะฟังดูแปลก ของเจ้าญาณเสียงจะชัดเจนและได้มาตรฐานกว่า ในปัจจุบันชาวบ้านก็ไม่ค่อยมีความชำนาญผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีความรู้ก็ล้มหายตายจากไป ทำให้เวลามาร่วมกันทำกลองก็ไม่ได้คุณภาพเท่าไร ส่วนที่เห็นแล้วจะรู้เลยคือสลักกลองเจ้าญาณจะใช้ไม้ซางมาเหลา บางทีเค้าใช้สลักไม้กลึงซึ่งมันสู้ไม้ไผ่ที่มีความยืดหยุ่นไม่ได้ แล้วใช้หวายมารัดขอบกลองไว้ด้วย เรื่องเสียงนี่ขึ้นอยู่กับหนังและหุ่นกลองเสียส่วนใหญ่

(พระอธิการศราวุธ สุขวัฑฒโน, สัมภาษณ์, 22 เมษายน 2559)

พระสมุห์อนุรักษ์ จันทวิสุทธิญาณ เจ้าอาวาสวัดบ้านก้อด อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ได้กล่าวถึงเอกลักษณ์ของกลองบูชาที่สร้างโดยครุญาน สองเมืองแก่น ว่า

หมดสลักของเจ้านานเค้าจะเหลาจากไม้ไผ่ จะเรียบร้อยสวยงาม ที่อื่นเค้าจะกลึงจากไม้สัก ไม้สะเดา ไม้พวกนี้จะสู้ไม้ไผ่ไม่ได้มันจะแน่นกว่า เคี้ยวมันจะเปลี่ยนไปเยอะ บางทีช่างจากอีสานเค้าก็ใช้วิธีลวดสลึงชิงกลองเอามันจะเร็วครั้งวันก็เสร็จราคาถูกมันก็จะไม่ทน

(พระสมุห์อนุรักษ์ จันทวิสุทธิญาณ, สัมภาษณ์, 22 เมษายน 2559)

พระครูรัตนะ นันทนิวิฐ เจ้าอาวาสวัดฝายแก้ว อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน ได้กล่าวถึงเอกลักษณ์ของกลองบูชาที่สร้างโดยครุญาน สองเมืองแก่น ว่า “กลองที่แกหุ้มจะไม่เหมือนกลองที่พระเณรหุ้มกันเอง เพราะมันไม่ตึงเลยเวลาเจอฝน แกลงจะมีวิธีที่พิถีพิถันอย่างโบราณกลองของแกลงจะดังและมีคุณภาพทนความชื้นทนฝนมากกว่า” (พระครูรัตน นันทนิวิฐ, สัมภาษณ์, 23 เมษายน 2559)

พระมหาณัฐสิทธิ์ รัตนวิโส ภิกษุวัดพระธาตุแช่แห้ง อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน ได้กล่าวถึงเอกลักษณ์ของกลองบูชาที่สร้างโดยครุญาน สองเมืองแก่น ว่า “รู้ได้เลยว่าของพ่อหนานทำเนี่ย ไม้สลักเนี่ยจะไม่ใช้การกลึงเลย แกลงเหลาเอง แล้วก็พิธีกรรมการขอขมา ความเชื่อต่าง ๆ พ่อหนานแกลงมีอย่างครบถ้วนแบบโบราณ แต่ช่างคนอื่นอาจจะรับจ้างแล้วก็รีบทำให้เสร็จ ๆ ไป” (พระมหาณัฐสิทธิ์ รัตนวิโส, สัมภาษณ์, 23 เมษายน 2559)

จากการศึกษากรรมวิธีการสร้างกลองปูจาของครูญาณ สองเมืองแก่น และคำบอกเล่า ข้างต้นผู้วิจัยพบว่าในปัจจุบันกลองปูจาที่หุ้มหรือสร้างโดยครูญาณ เป็นกลองปูจาที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นกลองที่พร้อมด้วยคุณภาพของเสียง รูปลักษณ์ ความคงทน และมีพิธีกรรมตามคติความเชื่อของชาวน่าน เป็นกลองที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นใน 2 ด้านคือ

1. เอกลักษณ์ที่มีผลต่อเสียง

1.1 การหุ้มกลองด้วยวิธีชันชะเนาะ

การหุ้มกลองแบบวิธีโบราณโดยการใช้ก้างเป็นฐานแล้วใช้ยูเนียนสำหรับขึ้นหน้ากลอง เป็นวิธีที่ทำให้กลองมีความตึงเสมอกันทั้งหน้ากลอง ผนวกกับเคล็ดลับในการวัดระดับความตึงของหน้ากลองทำให้หนังสามารถยืดตัวได้เต็มที่จนสามารถสร้างเสียงที่ดังกังวานได้แม้สัมผัสกับความชื้น อีกทั้งยังได้มีการกำหนดให้เสียงของกลองมีการลดหลั่นกันตามลำดับเพื่อให้ได้เสียงไพเราะตามต้องการเมื่อบรรเลงเป็นทำนอง

1.2 สลักกลอง

ครูญาณใช้ไม้ไผ่ขางนำมาเหลาเป็นสลักกลองแบบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดเสียงในลักษณะพิเศษแตกต่างกันออกไป เช่น แบบแซวหางช้างและแบบปากเปิดที่ทำให้เสียงเกิดความสั่นสะเทือนเป็นต้น โดยการเหลาสลักจะต้องเหลาให้พอดีกับขนาดรูแซวของกลองที่ต้องการหุ้มและตอกเข้าด้วยค้อน ด้วยคุณสมบัติความยืดหยุ่นของไม้ไผ่ขางทำให้สลักมีความหนาแน่นแตกต่างจากใช้ไม้เนื้อแข็งที่นำมากลึง และจำนวนและขนาดของสลักกลองที่เหมาะสมช่วยให้หนังกลองไม่หย่อนยานได้ง่ายทำให้เสียงกลองมีความดังกังวานสม่ำเสมอไม่อับอีกทั้งยังมีลักษณะที่เรียบร้อยสวยงาม

2. เอกลักษณ์ที่ไม่มีผลต่อเสียง

2.1 ปลูกกลอง

ครูญาณใช้หวายหรือลูมึเนียมในการมัดรอบปากกลองแล้วใช้ตะปูตอกเพื่อยึดหนังเข้ากับตัวกลองเพื่อเป็นการป้องกันการหย่อนของหน้ากลองอีกชั้นหนึ่ง อีกทั้งยังทำให้กลองมีลักษณะที่ประณีตสวยงาม

2.2 คติความเชื่อและพิธีกรรม

ครูญาณให้ความสำคัญกับคติความเชื่อในเรื่องโณลกกลองที่เป็นมงคลตามตำราและมีพิธีกรรมตั้งแต่การบอกกล่าวแม่ธรณีก่อนการหุ้มกลองและทำพิธีบรรจุหัวใจกลองจนไปถึงพิธีอัญเชิญกลองขึ้นสู่โรงกลองด้วยเครื่องบูชาตามแบบแผนเพื่อเป็นการบอกกล่าวขอขมาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายอนุรักษไว้ซึ่งคติความเชื่อโบราณและประเพณีที่เกี่ยวกับกลองปูจาของจังหวัดน่านไว้อย่างครบถ้วน

2.3 คงรูปแบบกลองเดิม

การบูรณะกลองปูจาครูญาณได้ยึดถือโณลกกลองและโณลกธนูแซวเดิมไว้ไม่เปลี่ยนแปลงรวมถึงภายนอกจะไม่ทาสีตกแต่งทับเนื่องจากอาจเป็นการลบรอยจารึกทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับกลองที่สำคัญได้

ผู้วิจัยพบว่ากรรมวิธีการสร้างกลองปูจาของครูญาณ สองเมืองแก่น มีความพิถีพิถันในทุกขั้นตอนสามารถสร้างกลองที่มีคุณภาพและรูปลักษณ์ภายนอกที่ประณีตสวยงามซึ่งมีเอกลักษณ์และมีความแตกต่างจากกลองที่หุ้มโดยผู้อื่นอย่างชัดเจนทั้งในเรื่องคุณภาพเสียง ความคงทนและคติ ความเชื่อเกี่ยวกับการสร้างกลอง เป็นกลองปูจาที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นพร้อมด้วยคุณภาพของเสียง รูปลักษณ์ ความคงทน คติความเชื่อและพิธีกรรม

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่องกรรมวิธีการสร้างกลองปฐาของครูญาณ สองเมืองแก่น ในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเพียงองค์ความรู้หนึ่งของกลองพื้นเมืองน่านเท่านั้น ผู้วิจัยเห็นว่ายังมียังมีองค์ความรู้ทางด้านกลองพื้นเมืองน่านอื่น ๆ ที่ควรนำมาศึกษาวิจัย เช่น การบรรเลงกลองตบซ้องประกอบระบำหางนกยูง เป็นต้น เพื่อรวบรวมมรดกทางภูมิปัญญาและคติความเชื่อพื้นเมืองของชาวจังหวัดน่านที่ทรงคุณค่าให้คงอยู่สืบไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำหรับที่ทุนอุดหนุนการศึกษาในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยแก่ผู้วิจัย อันเป็นประโยชน์และเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้การศึกษาและการดำเนินงานวิจัยสำเร็จครั้งนี้ลุล่วงไปได้ด้วยดี

รายการอ้างอิง

- คมสันต์ ชันทะสอน และคณะ. 2556. *กลองปฐาเมืองน่าน เสียงสวรรค์แห่งนันทบุรี*. น่าน: ห้างหุ้นส่วนจำกัด อีค์เบอร์รี่.
- ชาตรี เจริญศิริ และคณะ. 2549. *เอกลักษณ์น่าน*. เชียงใหม่: ดาวคอมพิวกราฟิก.
- จิตติพล กันตังวงศ์. 2557. *ดนตรีล้านนา สล่าเครื่องดี*. เชียงใหม่: สุเทพการพิมพ์.
- ญาณ สองเมืองแก่น, ที่ปรึกษานายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองน่าน. 2559. “สัมภาษณ์.” 25 มีนาคม. _____ . 2559. “สัมภาษณ์.” 21 เมษายน.
- พระครูรัตน นันทนิวิฐ, เจ้าอาวาสวัดฝายแก้ว. 2559. “สัมภาษณ์.” 23 เมษายน.
- พระมหาณัฐสิทธิ์ รัตนวิโส, เจ้าอาวาสวัดบ้านก้อด. 2559. “สัมภาษณ์.” 23 เมษายน.
- พระสมุห์อนุรักษ จันทวิสุทธิญาณ, ภิกษุ, วัดพระธาตุแช่แห้ง. 2559. “สัมภาษณ์.” 22 เมษายน.
- พระอธิการศราวุธ สุขวัฑฒโน, เจ้าอาวาสวัดสวนหอม. 2559. “สัมภาษณ์.” 22 เมษายน.
- ภัทระ คมขำ. 2556. *การประพันธ์เพลงช้าเรื่องปฐาจนครน่าน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาศิลปกรรมศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.